

Dr. Miran Mejak

RAZSEŽNOST POVEZOVANJA V GLOBALNI DRUŽBI

Ključne besede: globalizacija, povezovanje, moč, država, gospodarstvo, družba.

Key words: globalisation, integration, power, state, economy, society.

Povzetek: Po svetu je moč razvrščena po treh poljih: na vojaško silo, materialni potencial in na brezmejno komuniciranje. Plodno povezovanje je lahko uspešno samo z igranjem simultanke na vseh poljih. Svet je v stanju dinamičnega neravnotežja in v značilni medodvisnosti. Poizkusi zapiranja pretoka blaga, storitev in gibanja ljudi so lahko uspešni samo začasno. Da bi dosegli vsestranski nacionalni razvoj je slovenska priložnost v harmoničnem usklajevanju povezovanja na vseh treh poljih. Slovenske značilnosti: majhnost, delavci, dosežki, okolje, nadarjenost so osnova za uspešno povezovanje v mednarodnem ekonomskem okolju.

Extensiveness of integration in the global society:

Resume: Through the world the power has been distributed on three fields: military force, material potency and borderless communications. Productive integration is efficient only by playing simultaneously on all fields. World affairs are in a state of dynamic unbalance and characteristically interdependent. Attempts to hinder the movement of goods, services and people can be successful only temporally. To attain an universal efficient national development, slovenian chances are in harmonic co-ordination of integration on all three fields. Slovenian characteristic: smallness, workers, achievements, environment, talents are the fundamentals for a prosperous integration into international economic environment of the country.

---

1. IGRALCI NA TREH POLJIH

V informacijski dobi je po mnenju Josepha Nye - dekana na Harvard's Kennedy School moč med državami razvrščena po treh poljih. Smiselno bi lahko pod pojmom države tudi razumeli etnično, historično-kulturno, religiozno ali podobno entiteto.

Na prvem polju moči igrajo svojo vlogo geo-politično pozicirane države in vojaška moč, ki se odraža v obsegu razpolaganja z nuklearnim orožjem, v kakovosti tehnične opremljenostjo letalstva, mornarice in kopenskih sil, organizacijsko usposobljenih in strateško pripravljenih za globalno posredovanje kjer koli globalno. Glavno orožje je sila.

Drugo polje moči pripada gospodarstvu. Glavno vlogo igrajo velike korporacije in asociacije ter dominantne panoge oziroma v vsestransko uveljavljene blagovne znamke, ki s konkurenčno nadvlado, ekonomskim potencialom ter s pomočjo utrjenih zvez obvladujejo prostrana tržišča. To so transnacionalne družbe, monopolno in oligopolno zastavljene družbe, meddržavne ekonomske zveze ipd. Temeljijo na materialnem potencialu.

Igralci tretjega polja ne poznajo poslovnih ali državnih meja. Za njih ne veljata niti polarizacija niti hegemonija. Delujejo vsepovsod, kjer jim pač ustreza. To so predvsem družbena gibanja raznih vrst od antiglobalističnih, verskih do teroristov. To polje si tudi delijo finančne organizacije, ki upravljajo in transferirajo elektronsko ogromne zneske popolnoma izven nadzora vlad in Centralnih Bank. Glavno orožje le teh so odprte, neomejene komunikacije.

Aktivnost in plodno delovanje je lahko uspešno samo z igranjem simultanke na vseh treh poljih moči.

Težko bi si lahko predstavljali uspeh, če bi igrali izključno s silo, to je samo na prvem polju. To je bil primer s Sovjetsko Zvezo. Sovjeti so sicer v igri na gospodarskem polju dosegli rezultate, ki pa so bili skromni in niso zadostovali za financiranje vojaške sile. Izključna uporaba sile brez upoštevanja drugega gospodarskega polja se je končala z razpadom vojaške moči. Podobno se je dogajalo na tretjem polju, čeprav so bili

začetni rezultati obetajoči, kmalu pa njihov sistem ni uspel slediti razvoju sodobne civilizacijske družbe in se je popačil.

Nekaj podobnega se dogaja tudi drugim državam, ki ne uspevajo usklajevati sočasno igro na vseh treh poljih. Združene Države Amerike utegnejo preceniti svoje uspehe na prvem in drugem polju, ker jim bo podcenjevanje izvorov siromaštva, antiglobalističnega gibanja in prevelika samozavest povzročalo še veliko škode. Kitajska je na razpotju vseh treh polj. Zasnova o Evropski Zvezi vzporedno s Svetom Evrope je najbližja igri na vseh teh poljih, čeprav motijo podrobnejše ocene dejanskih rezultatov in nekatere aktivnosti posameznih članic.

2. KDO NAJ BO DEJAVNIK POVEZOVANJA?

a) Država:

Brez dvoma bo država še vedno dolgo časa ostala dejavnik mednarodnega sodelovanja. Nesporno je s svojo vojaško močjo odločilna na prvem polju. Na drugem polju gospodarstva in materialne moči je prav tako še zelo pomembna. Na področju davčne politike se njena vloga celo krepi, saj je povprečna obdavčitev v Evropi od časov pred prvo svetovno vojno zvišala od takratnih 9 % na sedanjih 44 %. Država inicira institucionalne ekonomske zveze, sklepa sporazume o gospodarskem sodelovanju in ureja mednarodne ekonomske odnose. Pobiranje davkov, taks, carin in diferencirano obremenjevanje porabe oziroma socialna politika ostajajo njena neodtujljiva pravica. Na tretjem polju se njena vloga počasi izteka, marsikje je skoraj nima več. Optimističen pogled na razvoj moderne družbe brez vojn med državami je napovedal že Hegel po zmagi Napoleona 1806 v Jeni. Podrobnejšo projekcijo je ponudil po skoraj dvesto letih Francis Fukuyama z napovedjo o koncu zgodovine, ko je napovedal liberalno demokracijo in tržno usmerjeno gospodarstvo za edino možno pot moderne družbe brez vojn. Napoved je utemeljil na pričakovanju, da bo vsaka država z majhnimi izjemami vodila svoje gospodarstvo po načelih konkurenčnega kapitalizma, ki bo upravljal tržne institucije v okolju

---

političnega sistema zasnovanega na rednih volitvah, na katerih se bodo rivalske stranke potegovala za naklonjenost volivcev.

Danes ni več tako preprosto utemeljevati predstavo obdobja brez vojn, kot je to bilo po razpadu bipolarne blokovske razdelitve sveta. Spopadi na Kosovu, med Tutsi in Hutu, brezizglednost za trajno pomiritev med Izraelci in Palestinci, niz lokalnih prepиров z porabo orožja sicer niso spopadi različnih politično ekonomskih sistemov ali interesov, ki so povzročili svetovne vojne, vendar posegajo globlje v človeško dušo zgodovinsko, obremenjeno z željo postavljati se nad druge.

Ostaja pa dejstvo, da se človeštvo po izkušnjah z dvema krvavima svetovnima vojnama odloča proti sleherni novi vojni. O tem nazorno priča prevladujoče razpoloženje mladih širom sveta.

Države se postopoma preoblikujejo v postmoderne, stremijo k sprejemanju skupnih odločitev in se zavzemajo za kolektivne akcije. Tehnološki napredek in razvoj komunikacijskih sredstev so zmanjšali funkcije države. Vojne med državami ne bodo več posledica razlik v politično-ekonomskem sistemu. Potreben bo čas, da se v svetu uteče razreševanje medsebojnih zadev po načelih svobodnega demokratičnega odločanja.

b) Gospodarstvo:

Globalizacija je odločilna pogonska sila v transformaciji poslovanja v svetu in katalizator sprememb, ki segajo daleč naprej v 21. stoletje. Globalno usmerjena gospodarska družba posluje s svetom kot enim tržiščem. To utemeljuje racionalizacijo poslovanja uprave, proizvodnjo velikih količin ob relativnem zmanjšanju fiksnih stroškov, optimalno izkoriščanje rezultatov lastnega znanstveno-raziskovalnega dela, uveljavljanje enotne strategije, politiko distribucije, cen in komuniciranja ter podobno. Globalno zasnovana družba tržno obvladuje potrošnike, nadzira oskrbovalne verige in nadzira najboljše lokacije po svetu, ima dostop k optimalnim virom kapitala pod vodstvom, ki najbolje razume in sprejema raznolikosti globalizacije.

Pomeni, da gospodarska družba upošteva v tržnih zasnovah značilnosti posameznih geografskih področij oziroma regionalnega kulturno-političnega okolja. Postopa kot to zahtevajo razmere, vendar posebnosti okolja praviloma obravnava kot motnje proizvodnih programov in poslovanja. Praviloma se motnjam želi izogniti, jih zmanjšati oziroma postopoma popolnoma odpraviti. Takšen primer je npr. zasnova poslovanja Coca-Cole.

Tekmovanje za vpliv na tržišču spodbuja družbe k sklepanju strateških povezav, k prevzemom ali številnim drugim načinom za odpravo konkurence. V tej smeri so potekali in so še v toku najbolj znani procesi v avtomobilski, farmacevtski in računalniški industriji. Krepitev medodvisnosti kot posledica tehnološkega razvoja sredstev komunikacij in fizičnih omejitev ob minimalnih stroških porabe vzpodbuja globalni pristop gospodarskega poslovanja.

Po mnenju M. Hammera je smisel nove ekonomije razvoj informacijske tehnologije, ki je omogočil kupcu oziroma porabniku možnost izbire, da je lahko odklonil plačilo visokih cen za slabo kakovost in mizeren servis. Začela se je uveljavljati ob koncu ob koncu četrtega kvartala dvajsetega stoletja, to je takrat, ko so dobavitelji postopoma izgubljali dominanten položaj na tržišču ter niso uspevali več suvereno določati pogoje poslovanja.

Optimizem Hammera demantira proces krepitve transnacionalnih družb, ki dejansko potrošnikom zmanjšuje moč izbire, kar naj bi terjalo širši nadzor državni nadzor saj bi v nasprotnem primeru obveljal diktat gospodarskih družb.

Tako npr. bivši predsednik General Electric Welch poudarja prednosti globalne konkurence, ki omogoča velikost serij in enotno politiko trženja, vključno s politiko cen. Kritiki takšno oligopolno zasnovo poslovanja označujejo za antikonkurenčno, ki povzroča visoke cene, zavira inovacije in omogoča visoke profite. Lep primer preprečevanja konkurence in oviranje izbire potrošnikov je Microsoft.

Globalna gospodarska družba ni iznajdba sedanjosti. Hiša Rothschild je

---

imela dominanten finančni položaj na svetu že po letu 1810, njene predhodnice Hansa liga in hiša Medici pa so gospodarsko vladale že v 15. stoletju. Nobena izjema tudi ni superbogati Bill Gates, ki zaostaja za sorazmerno bogatejšimi magnati po prvi industrijski revoluciji.

c) Organizacije:

Družbene organizacije, verske skupnosti, gibanja civilne družbe vključno z antiglobalisti in podobno, Organizacija Združenih Narodov, Svetovna Trgovinska Organizacija, Mednarodni Monetarni Sklad, Green Piece, finančne korporacije, humanitarne fundacije, mednarodna združenja so zastavljene globalno, geografsko in družbeno počez po svetu.

Cilji so raznovrstni, od izrazito dobičkanosno usmerjenih, dobrodelnih, verskih do uporniških in militantnih. Če izvzamemo antisocialna gibanja sovraštva, se vse praviloma zavzemajo za multilateralno razreševanja posameznih področij ali širših problemov mednarodne skupnosti oziroma človeštva nasploh. Po dejanjih ali samo besedah nasprotujejo unilateralnemu in enostranskemu udejstvovanju.

V večini se čutijo odgovorne za promoviranje svetovnega miru, finančne stabilnosti, skladnega in okolju prijaznega socialno-ekonomskega razvoja. Praviloma skrbijo za združevanje naporov vseh delov svetovne skupnosti za pokrivanje širokega spektra človeških potreb. Okrepili so se organizirani potrošniki, kot protiutež lastnikom trgovine ali proizvodnih sredstev. Javni nadzor poslovanja družb, delovanja državnih ter družbenih organizacij v odnosih medodvisnosti in strpnosti vodi k uresničenju sprejemljive globalne družbe.

V nasprotju z njimi so zasnovane skupine, ekstremistično naravnane k uveljavljanju ozkih, po posledicah razdiralnih ciljev.

Verjetno so velike spremembe šele pred nami. Predvidevamo lahko nove ideologije in institucije. Kaže, da bodo nastopajoče spremembe v okolju praviloma potekale evolucijsko brez kvalitativnih skokov.

Proces uveljavljanja informacijske tehnologije se odvija značilno kot evolucija. Sredi 1940-tih let je bil izumljen računalnik, dejansko pa je

informacijska tehnologija vzpon doživela šele 40 let kasneje z internetom v 1990-tih letih. Resničen preobrat šele nastaja z elektronskim denarjem, e-trgovino in vrhunskimi poslovnimi šolami. Tako je tudi preteklo več desetletij do, od James Watt-ovega izuma parnega stroja leta 1770, do izumitve železnice leta 1829, kar je šele spremenilo bistveno na boljše transport blaga in pošte.

Toleranca in strpnost prevladujeta, čeprav ponekod izbruhnjejo ekscesi dramatične razsežnosti. Svetovna skupnost ima realne možnosti, da kohezijske sile, izražene v znanju in informacijah, izrabi za izgradnjo nove družbe, v kateri bodo državne meje izgubile svoj današnji pomen. Vendar naj bi se supernacionalne odločitve sprejemale v ravnotežju z nacionalno državo.

3. SINERGIJA POVEZOVANJA:

Svet je v stanju dinamičnega neravnotežja. Po Josephu Schumpetru je kreativna destrukcija edino stabilno stanje ekonomije, ki temelji na tehnološkem napredku kot glavnemu povzročitelju sprememb. Schumpetrov postulat neravnotežja je antiteza prejšnjim ekonomskim teorijam, ki so se naslanjale na zamisel o ravnotežju, kot normo za zdravo gospodarstvo ter monetarno in fiskalno politiko, kot pogon moderne ekonomije ter obravnavale tehnologijo kot zgolj zunanjega dejavnika.

Povezovanje in združevanje ni vprašanje izbora ampak nujnost. Medodvisnost je odločilno stanje v svetu. Gibanje znanja, informacij, kapitala je neomejeno. Poizkusi zapiranja gibanja blaga, storitev in ljudi, lahko samo še začasno uspevajo, vendar se bodo slej ko prej končali neuspešno. Svet je poplavljen z na široko dosegljivimi informacijami. Presoden je njihov izbor in kar najbolj smiselna uporaba. Informacija je posebna vrsta blaga, s posredovanjem se ne odtuja, stroški komuniciranja so minimalni.

Znanje je preraslo v hitro pokvarljivo drago blago, ustvarljivo je v velikih enotah, vendar ga je treba hitro prenesti in uporabiti. Upravljanje z

---

znanjem je pomembnejše od upravljanja s klasično lastnino. Omogoča hitro, pravočasno opuščanje tistega, kar postaja manj uspešno ob kontinuiranim izboljševanjem izdelka, storitve ali postopka. Delavec z znanjem je vezni cement gospodarske, socialne ali administrativne organizacije. Narašča odstotek tistih, ki niso zaposleni redno ali polni delovni čas. Položaj starejših, visoko izobraženih in kvalificiranih oseb se namesto upokojitve spreobrača v notranjo-zunanje sodelavce, ki nudijo dragocene izkušnje in pomoč.

Za gibanje kapitala ni dejanskih fizičnih omejitev. Finančne organizacije in brezštevilni udeleženci lahko z uporabo interneta, elektronskega denarja, kreditnih kartic poslujejo širom po svetu, brez omejitev ali nadzora. Preživel je pojem finančne institucije ali banke, ki jo upravljajo, vodijo ali nadzorujejo domačini.

Moč dejavnikov združevanja je odločilna. Posega na vsa področja, geografsko ni omejena. Komuniciranje zmanjšuje kulturne in miselne razlike. Z modrim upravljanjem lahko zmanjšuje razlike ter brez konfrontacije in s strpnostjo ohrani etnografske in etične značilnosti ter širi obseg skupne kulturne dediščine. Povezuje naj ljudi različnega porekla v gibanja s skupnimi programi ali cilji.

V jedru je interes manjših in šibkejših, da ohranijo lastni položaj v novih pogojih globalne družbe. V njej si morajo izboriti pravičen delež s konkurenčnim gospodarstvom, znanjem in z odličnimi performacijami.

4. SLOVENSKA PRILOŽNOST - SODELOVANJE PREOBRAZITI V RAZVOJ

Izhodišče za povezovanje Slovenije v globalno družbo naj bi temeljilo na predpostavkah:

1. Povezovanje harmonično usklajevati na vseh treh poljih:

Aktivnosti državnih institucij je usmerjena k optimalnim meddržavnim povezavam, ki globalno ustrezajo interesom Slovenije. Priprave za vstop

v Evropsko Unijo se ugodno razvijajo. Članstvo v Uniji je razumno, saj ima z njo največji obseg menjave blaga in uslug. Vojaške povezave v okviru NATO omogočajo v okolju, ki Sloveniji ni posebno naklonjeno, varen in zanesljiv razvoj brez oboroženih spopadov in sovražnosti vseh vrst na naših mejah in teritoriju. Evropska kulturno-politična oziroma krščansko-judovska civilizacija se ujema s tradicijo slovenske družbe. Dosežena je zavirljiva raven sodelovanja s svetovnimi združenji in organizacijami, Organizacijo Združenih Narodov, finančnimi korporacijami in mednarodnimi asociacijami .

2. Podlaga za povezovanje našega gospodarstva:

Temeljno vprašanje je, kako izkoristiti značilnosti našega gospodarstva za uspešno strateško mednarodno povezovanje v globalno ekonomsko okolje, kot to so:

a) Slovenija je majhna:

Značilnost majhne države in njenega gospodarstva po vsebini ni pomanjkljivost. Odločilno je, kako majhnost spreobrniti v prednost pred velikim. Manjše gospodarske enote se lažje prilagajajo novim pogojem, odločajo se hitreje, razpolagajo z večjim maneverskim prostorom v konkurenčnem spopadu, lahko bolje skrbijo za nenehne izboljšave in posvečajo več osebne pozornosti raziskovalcem. Znani so slučaji, kjer je bil na tržišču dosežen prav zaradi učinkovitosti manjših ekonomskih enot, prodor v sam svetovni vrh.

b) Slovenija razpolaga z kvalitetno izobraženimi, marljivimi in discipliniranimi delavci:

Izkušnje potrjujejo, da se v Sloveniji lahko z razumnim in spoštljivim odnosom preddelavcev, posebno pa še vodstva do delavcev, krepí ponos in zavzetost za delo, kar se izkaže v izredno ugodnih rezultatih. Tradicija industrijske proizvodnje je stara več stoletij, v marsikateri panogi je bila med prvimi v Evropi. V zadnjih letih domače izkušnje potrjujejo tudi v podjetjih v tuji lasti. Tovarni Goodyear v Kranju in Renault v Novem Mestu

---

sta po učinkovitosti proizvodnje med najboljšimi v svoji skupini. Tuji managerji so polni pohval delavcem.

c) Doseženi rezultati so trdna podlaga za uspešen razvoj:

V preteklosti smo dosegli visoko mednarodno raven z nekaterimi izdelki. Med njimi so proizvodi, ki so obdržali veljavo, drugi so izgubili blišč ter so samo zanemarjeni in na koncu so proizvodi, ki jim ne kaže več pripisovati pozornosti. Lažje razvijati prvo skupino, poizkušati obnoviti drugo skupino, namesto zadnje skupine pa naj bi nastali novi, izredno perspektivni izdelki, zasnovani tudi na domači pameti in veščinah.

d) Geografski položaj, lepo in varno okolje - primerjalna prednost:

Slovenija leži na razpotju med Alpami, Sredozemljem in Balkanom ter v neposredni bližini velikih aglomeracij v Evropi. Preostale so še velike možnosti za razvoj tranzitnega prometa blaga in storitev. Privlačnost pokrajine, naravnih zdravilišč in ohranjenost okolja nudijo možnosti za bistveno razširitev tujskega prometa visoke kakovosti in vzporednih dejavnosti kot npr. zdravstvenih uslug, lova, ribištva, golfa in podobno.

e) Prebivalstvo je nadarjeno:

Dani so naravni predpogoji za pritegnitev mladih generacij k znanstveno-raziskovalnem delu. Številni ambiciozni diplomanti kakovostnih domačih visokih šol dosegajo v tujini zelo dobre rezultate ter se uvrščajo med najboljše tuje študente na univerzah v ZDA, Angliji, Rusiji in drugod. Domače okolje, vključno z naravnostjo vodstva podjetja, pogostokrat ni prijazno mladim, ambicioznim strokovnjakom, ki želijo spreminjati način poslovanja in uveljavljati nove ideje. Prevladujoča kultura organizacije, kot jo razumejo zaposleni, lahko spodbuja ali pa destimulira zavzemanje za odličnost. Izbiranje, razvrščanje in negovanje talentov bi ustvarilo bogat rezervat znanja, razpoložljivega za doma organizirano raziskovanje in izumiteljstvo.

ZAKLJUČEK:

Povezovanje in združevanje v globalni družbi ni vprašanje izbora, ampak nujnost. Slovenija ima uresničljivo priložnost, da s harmoničnim povezovanjem med državami, gospodarstvi in z aktivnostmi v mednarodnih organizacijah doseže vsestranski nacionalni razvoj. Slovenske značilnosti so podala za uspešno povezovanje gospodarstva v mednarodno ekonomsko okolje.

SEZNAM UPORABLJENE LITERATURE:**Knjige:**

- Francis Fukuyama: The End of History and the Last Man, Penguin Books, London, 1992.
- Michael Hammer: The Agenda, Crown Business, New York 2001.
- Paul Kennedy: The Rise and Fall of the Great Powers, Fontana Press, London, 1989.
- Mojmir Mrak: Mednarodne Finance, GV Založbe, Ljubljana 2002.
- Joseph Nye: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone, Oxford University Press, 2002.

Članki in brošure:

- Peter Drucker: In the transnational (global) company, there is only one economic unit: the world, Foreign Affairs, Sept.-Oct., 1997
  - The Economist: The survey of new geopolitics-The road to 2050, 31.07.1999;
The survey of globalisation--Globalisation and its critics, 29.09.2001;
The survey of the near future - The next society, 03.11. 2001.
  - Klaus Schwab: The world's new actors need a bigger stage, Editorial, Newsweek International, July issue, 2001.
-